

Kam smerujeme?

Slovo na úvod k pilotnému číslu internetového časopisu Forum Historiae

MIROSLAV MICHELA

Historik Dušan Kováč označil dejiny slovenskej historiografie za popolušku tunajšej profesionálnej historickej vedy. Týmto prirovnaním upozornil na neutešený stav slovenskej historickej vedy vo vzťahu k dejinám vlastnej disciplíny. Poukázal najmä na dedičstvo dvoch totalitných systémov, ktoré v 20. storočí nepriaznivo poznačili jej vývoj.¹ Situácia sa postupne mení k lepšiemu. Dôkazom je viacero prác, ktoré vznikli v posledných rokoch na tému dejín slovenskej historiografie.² Tejto kľúčovej problematike nášho odboru je venované aj pilotné číslo časopisu *Forum Historiae*.

Projekt tohto internetového časopisu vznikol na pôde Historického ústavu Slovenskej akadémie vied a predstavuje širokú platformu pre výmenu poznatkov a diskusií. Naším zámerom je, aby v čo najväčšej miere napomohol šíreniu a popularizácii vedeckých výsledkov historiografie a vied o spoločnosti, aby slúžil vzdelávaciemu procesu v čo najširšom slova zmysle. Každé číslo bude zostavované monotematicky. Určité nóvm a výhodu predstavuje fakt, že čísla budú dodatočne aktualizované diskusiou. Takouto formou sa môžu aj čitatelia dodatočne podieľať na formovaní a obohatení jednotlivých čísel.

V súčasnej dobe je plánovaná polročná periodicitá časopisu. Obsah jednotlivých čísel bude rozdelený v troch pravidelných rubrikách: *Štúdie*, *Fórum* a *Materiály*. Rubriku *Štúdie* budú okrem pôvodných príspevkov naplňať aj dávnejšie publikované a menej dostupné texty

¹ KOVÁČ, Dušan. Popoluška slovenskej historiografie – vlastné dejiny. In *Historický časopis*, 2004, roč. 52, č. 2, s. 233-237.

² Okrem skúsených vedeckých pracovníkov staršej a strednej generácie historikov, z ktorých už takmer každý vyjadril svoje stanovisko k stavu a smerovaniu slovenskej historiografie, sa týmto otázkam venovali aj viacerí začínajúci historici vo svojich dizertačných prácach a štúdiách. Najnovšie napr. PODOLAN, Peter. *Ján Kollár, Pavol Jozef Šafárik a najstaršie dejiny Slovanov*. Bratislava : Filozofická fakulta UK, 2007; HUDEK, Adam. *Slovenská historiografia a pokus o konštruovanie nového národného príbehu v rokoch 1948 – 1967*. Bratislava : HÚ SAV, 2007. Obidve práce boli obhájené v júni 2007.

K slovenskej historiografii bližšie pozri: <http://databazy.dejiny.sk/index.php?lang=sk>

renomovaných autorov. Okrem toho budeme pravidelne uverejňovať cudzojazyčné preklady a príspevky metodologického charakteru. Ku každej štúdiu bude pripojené aj podrobné zhrnutie (Summary) v anglickom jazyku, ktoré posluží ako základná informácia o obsahu čísla aj smerom do zahraničia. Rubrika [Materiály](#) poskytuje priestor pre dobové historické dokumenty a iné pramene súvisiace s obsahom konkrétneho čísla. Na rozdiel od spomenutých dvoch rubriek, predstavuje [Fórum](#) dynamickú časť, ktorá bude pravidelne dopĺňaná diskusnými príspevkami a esejami venovanými aktuálnej téme čísla.

Webová stránka *Forum Historiae* okrem vedeckého časopisu ponúka aj vybrané portálové služby, sústredené v rubrikách: [E-knižnica](#), [Linky](#), [Aktuálne](#) a [Doktorandi](#). Keďže nejde o súčasť periodických čísel časopisu, budú tieto rubriky dopĺňané podľa našich možností a vášho záujmu. [E-Knižnica](#) obsahuje momentálne len zborník *Ludáci a komunisti: Súperi? Spojenci? Protivníci?*, ale v blízkej budúcnosti ju plánujeme doplniť aj o iné tituly. V prípade záujmu o publikovanie novších, ale aj starších prác vedeckého charakteru v tejto rubrike, prosím, kontaktujte redakciu časopisu. Odkazy na rôzne slovenské aj zahraničné webové stránky, rozdelené do štyroch úrovní zastrešuje rubrika [Linky](#). Aj táto bude pravidelne dopĺňaná. Jej cieľom je informovať a zároveň sa podieľať na vytváraní sietí kontaktov. Rubrika [Aktuálne](#) je venovaná informáciám o budúcich podujatiach, nových publikáciách a rôznym oznamom zo života spoločenskovednej komunity. Základným informáciám a materiálom k doktorandskému štúdiu na Historickom ústave Slovenskej akadémie vied je venovaná rubrika [Doktorandi](#). Jej charakter sa ešte bude formovať. Definitívna podoba portálových služieb stránky *Forum Historiae* nie je ešte uzavretá. Môže sa podľa potrieb flexibilne modifikovať, čo je ďalšou výraznou výhodou internetu ako média.

Pilotné číslo časopisu *Forum Historiae* je koncipované tak, aby okrem publikovania vybraných výsledkov výskumu prinieslo širšie spektrum názorov o slovenskej historiografii a poskytovalo tak dostatok impulzov do ďalšej diskusie. Okrem jedného zahraničného prispievateľa sú autormi vedeckých textov a diskusných príspevkoch odborníci staršej, strednej, aj mladšej generácie historikov zo Slovenska. Napriek tomu, že publikované texty majú (v stanovenej téme) podobného menovateľa, autori vo svojich úvahách nepoužívajú úplne podobnú „optiku“. Rubrika [Štúdie](#) obsahuje šesť textov a je venovaná takpovediac už „tradičným“ okruhom tém, spätých s interpretáciami „dejín Slovenska“ a „dejín Slovákov“. Otvára ju esej [Lubomíra Liptáka](#), naposledy publikovaná v knihe *Storočie dlhšie ako sto rokov*, ktorá je už beznádejne vypredaná. V tomto stále aktuálnom texte sa Lipták zamýšľa nad vybranými interpretáciami dejín Slovenska. [Juraj Šedivý](#) upozorňuje na rôznorodosť metodologických prístupov slovenských medievalistov k predmetu vlastného výskumu. [Peter Podolan](#) popisuje a porovnáva koncepcie dejín Jána Kollára a Pavla Jozefa Šafárika. Konštruovanie (česko)slovenského národného príbehu a jeho odraz v dobovej historickej spisbe v 20. storočí je predmetom analýz [Petra Haslingera](#) a [Adama Hudeka](#). Metodologický

text filozofia [Eugena Zeleňáka](#) približuje základné tézy narativistického pohľadu na historiografiu.

Na „naštartovanie“ diskusie sme sa rozhodli rozoslať niekoľkým kolegom - spoločenským vedcom a vysokoškolským pedagógom - otázky, ktoré zodpovedali formou, akú považovali za vhodnú. Z tohto dôvodu nemajú publikované príspevky jednotnú podobu. Prinášajú širokú paletu názorov, ktoré dúfame budú dostatočne inšpirujúcim úvodom do druhého kola diskusie, ktoré bude podľa záujmu publikované niekoľko týždňov po zverejnení pilotného čísla v rubrike [Fórum](#). Naším predsavzatím je nadviazať na kriticky, ale zároveň konštruktívne ladené diskusie, ktoré sa z času na čas objavili aj v slovenskej historickej obci. Je pritom na škodu samotnej vednej disciplíny, že debaty metodologického charakteru v slovenskej historiografii príliš nerezonujú.³ Oveľa skôr sa diskusie o dejinách vedú v ideologických a osobných rovinách, pričom opakovane dochádza až k cyklickej reprodukcii dávno známych a neraz už prekonaných téz. Dúfame, že táto rubrika, bude impulzom a zároveň aj priestorom pre aktívnu výmenu názorov. Tešíme sa na vaše reakcie.

V rubrike [Materiály](#) prinášame výberovú bibliografiu zostavenú [Alžbetou Sedliakovou](#), ktorá obsahuje prehľadný zoznam kľúčových syntetických diel k „dejinám Slovenska“ a základné informácie k bibliografiám najnovšej slovenskej historiografie ([tu](#)). V [Materiáloch](#) plánujeme uverejňovať aj staršie doteraz nepublikované, tzv. šuflíkové texty. Prvým príspevkom tohto druhu je rozsiahly text prednášky [Milana Zemka](#) o periodizácii dejín strednej Európy.

Ako to už býva pravidlom, aj tento časopis vstupuje do života plný očakávaní a plánov, s vedomím, že mnohé veci je možné robiť aj inak. Stále je čo zlepšovať a zefektívniť. Aj v tomto smere za prípadné kritické poznámky, postrehy, či návrhy už vopred ďakujeme. Dúfame, že aj *Forum Historiae* pozitívne prispeje k propagácii vied o spoločnosti, ale aj k neustále spomínanému „doháňaniu“, na ktoré v kontexte slovenskej historiografie pravidelne upozorňujú viacerí autori.⁴

Na záver by som aj na tomto mieste ešte rád poďakoval za všestrannú pomoc všetkým zainteresovaným osobám, ale aj čitateľom stránky *Forum Historiae* za záujem. Všetky názory, otázky, atď. zasielajte prosím na našu [adresu](#). Tešíme sa na spoluprácu.

³ Na úrovni ostatných spoločenských vied na Slovensku je možné sledovať oveľa aktívnejší prístup v tomto smere. Ako príklad uvediem časopis *Etnologické rozpravy*, ktorý pravidelne venuje pomerne veľký priestor diskusií. Pozri: <http://www.etnologickerozpravy.sav.sk>, resp.: <http://www.uet.sav.sk/etnologickerozpravy.htm>

⁴ K tomu tiež: KOVÁČ, ref. 1; HOLEC, Roman. „Krátke“ dejiny „dlhého“ storočia. In *Historický časopis*, 2007, roč. 55, č. 1, s. 75-95; ZAVACKÁ, Marína. „Nemám čas to čítať, musím sa učiť.“ K stavu vysokoškolskej výučby histórie na Slovensku. In *Historický časopis*, 2007, roč. 55, č. 1, s. 133-145; LIPTÁK, Ľubomír. Slovo k slovenskej historiografii. In *Historický časopis*, 2004, roč. 52, č. 2, s. 375-376, ale aj množstvo iných...

Mgr. Miroslav Michela, PhD. je vedeckým pracovníkom Oddelenia novších dejín Historického ústavu SAV a šéfredaktorom internetového časopisu Forum Historiae. Zaoberá sa problematikou dejín Slovenska v 20. storočí.